

KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKA ŽUPANIJA
OPISNA ANALIZA STANJA NARODNIH KNJIŽNICA - 2019.

1. Mreža knjižnica u Županiji 2019.

KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKA ŽUPANIJA

- Površine je **1.772 km²**; smještena na sjeveru Hrvatske, uz granicu s Republikom Mađarskom.
- Prema Popisu stanovništva iz 2011., **Županiji živi 115.584 stanovnika¹**.
- Županija graniči s Međimurskom, Varaždinskom, Virovitičko-Podravskom, Bjelovarsko-bilogorskom i Zagrebačkom županijom.
- Na području Županije nalaze se **3 grada (Koprivnica, Križevci i Đurđevac) te 22 općine.**

ŽUPANIJSKA KNJIŽNIČNA MREŽA NARODNIH KNJIŽNICA – 2019.

Na području Koprivničko-križevačke županije u 2019. godini djelovalo je **5 narodnih knjižnica od čega tri gradske i dvije općinske, te dva bibliobusa.**

Sve knjižnice i bibliobusi uspješno ostvaruju svoju ulogu nositelja informiranja, kulturnih i obrazovnih programa u zajednici. Građani ih prepoznaju kao poželjna i rado korištena mjesta za provođenje slobodnog vremena i stjecanje znanja, mjesta promicanja novih tehnologija, informacijske pismenosti, demokracije, socijalne inkluzije, očuvanja kulturne baštine. Knjižnice djeluju kao institucije dostupne i namijenjene građanima svih dobi, obrazovanja i interesa, a u radu primjenjuju suvremena stručna dostignuća, prate trendove i provode inovativne projekte.

Od početka 2015. godine **pokrivenost Koprivničko-križevačke županije uslugama narodnih knjižnica iznosi 100%** jer stanovnici u svim jedinicama lokalne samouprave (3 grada i 22 općine) imaju mogućnost korištenja usluga narodne knjižnice (bilo stacionirane ili pokretne).

Pet jedinica lokalne samouprave ima stacionirane knjižnice – 3 grada i 2 općine - a bibliobusi pokrivaju 20 općina, ili 90% od ukupnog broja općina, odnosno 100% općina koje nemaju stacioniranu knjižnicu.

Koprivničko-križevačka županija jedna je od samo dvije županije u Hrvatskoj (uz Sisačko-moslavačku – ako se izuzme Grad Zagreb) u kojoj su knjižničnom uslugom narodne knjižnice 100% pokrivena sve jedinice lokalne uprave. U tome se uspjelo upravo zahvaljujući organizaciji rada kroz dvije službe pokretne knjižnice, organizirane uz knjižnice u Koprivnici i u Križevcima.

GRADSKE I OPĆINSKE KNJIŽNICE

SVA TRI GRADA u Županiji imaju samostalne gradske narodne knjižnice. To su:

1. Knjižnica i čitaonica “Fran Galović” **Koprivnica (žup. matična knjižnica, IV. tip knjižnice)**
+ **Bibliobusna služba (bibliobus tip II)**
2. Gradska knjižnica “Franjo Marković” **Križevci (IV. tip knjižnice)**
+ **Bibliobusna služba (bibliobus tip III)**
3. Gradska knjižnica **Đurđevac (VI. tip knjižnice)**

DVIJE OPĆINE imaju samostalne općinske narodne knjižnice. To su:

1. Narodna knjižnica **Virje (VII. tip knjižnice)**
2. Općinska knjižnica Sidonije Rubido Erdödy **Gornja Rijeka (VII. tip knjižnice)**

¹ 65 stanovnika po km²

Svih 5 narodnih knjižnica *samostalne su ustanove u kulturi* i otvorene za korisnike sve dane u tjednu.

BIBLIOBUSNE SLUŽBE

U svih 20 općina koje nemaju stacioniranu knjižnicu, uslugu pružaju 2 bibliobusne službe:

- **BIBLIOBUSNA SLUŽBA** Knjižnice i čitaonice "Fran Galović" **Koprivnica** pruža uslugu u **17 općina**: Drnje, Đelekovec, Ferdinandovac, Gola, Hlebine, Kalinovac, Kloštar Podravski, Koprivnički Bregi, Koprivnički Ivanec, Legrad, Molve, Novigrad Podravski, Novo Virje, Peteranec, Podravske Sesvete, Sokolovac i Rasinja.

Služba djeluje od 1979., kada je nabavljen prvi bibliobus. Sadašnji bibliobus nabavljen je 2004. Ima 2 zaposlenika – dipl. knjižničarku/voditeljicu Bibliobusne službe i vozača-pomoćnog knjižničara. Na kraju 2019. bibliobus je imao ukupno 50 stajališta - od toga 48 stajališta u 39 naselja na području 17 općina u kojima nema stacioniranih knjižnica i u 5 naselja u rubnim dijelovima grada Koprivnice, te po jedno stajalište u poduzeću (Carlsberg) i jedno u ustanovi (Dom za starije) u Koprivnici.

- **BIBLIOBUSNA SLUŽBA** Gradske knjižnice «Franjo Marković» **Križevci** pruža uslugu na području **3 općine**: Kalnik, Sv. Ivan Žabno i Sv. Petar Orehovec.

Služba je osnovana 2009., kad su po prvi put u povijesti knjižničnu uslugu u svojim mjestima dobili stanovnici Kalničkoga prigorja. U 2018. s ukupno 34 stajališta bibliobus je pokrivaio 3 općine i naselja u brdsko-planinskom području oko Kalnika (10 naselja) te na širem području grada Križevaca (12 naselja). U bibliobusu je zaposlen jedan djelatnik – vozač bibliobusa/pomoćni knjižničar.

Procjena uvjeta za dalji razvoj mreže knjižnica u Županiji

- U **Županiji ne postoje objektivni uvjeti za osnivanje većeg broja stacioniranih knjižnica u općinama**, a razlozi tome su sljedeći:
  - **općine s malim brojem stanovnika**, sastavljene od također malih naselja – **92% naselja ima manje od 1.000 stanovnika**; samo je 27 naselja s **više od 500 stanovnika (15%)²**
  - **mali i nedostatni općinski proračuni** (pretežno ovise o dohotku od poljoprivrede),
  - **slaba ili nepostojeća prometna povezanost** između naselja, tj. stacionirane knjižnice u općinskim središtima ne mogu biti dovoljno dostupne ostalim stanovnicima u općini, koji žive u naseljima izvan općinskog središta.
- Stoga se u **Županiji sustavno potiče razvoj pokretnih knjižnica** koje su se u datim uvjetima pokazale racionalnije, a zadovoljavajuće stručno i profesionalno ispunjavaju osnovne potrebe stanovnika za knjižničnom uslugom. Istovremeno, i dalje se potiče i podržava osnivanje općinskih knjižnica u sredinama u kojima se za to uspiju ostvariti potrebne zakonske i stručne pretpostavke.

Glavni dugoročni problemi pružanja knjižničnih usluga u općinama putem pokretnih knjižnica:

- stara i tehnološki zastarjela bibliobusna vozila – potrebna hitna nabava novih vozila
- rad u jednoj smjeni: prekratko radno vrijeme s obzirom na broj stajališta - potrebno uvođenje druge smjene rada bibliobusa
- manjak zaposlenika – radi uvođenja druge smjene rada potrebno je zapošljavanje dodatne posade

---

² **Naseljenost Koprivničko-križevačke županije** (ukupno 115.584 stanovnika prema Popisu iz 2011.)

- Podjednak omjer gradskog i seoskog stanovništva - **60.240 stanovnika živi u gradovima, a u općinama 55.344.**
- Prostor općina relativno je slabo naseljen:
  - **16 općina ima do 3.000 stanovnika, što je 73% od ukupnog broja općina** (od toga broja, **9 općina ima manje od 2.000 stanovnika**);
  - 3 općine imaju između 3000 i 4000 stanovnika (14%);
  - 2 općine imaju između 4.000 i 5.000 stanovnika (9%);
  - **samo 1 općina (Sv. Ivan Žabno) ima više od 5.000 stanovnika** (4%).
- Većina općina sastoji se od većeg broja **raštrkanih i prometno slabo povezanih naselja: prosječno u jednoj općini ima 8 naselja** (najmanje ih je 2, a najviše 37 - u općini Sv. Petar Orehovec).
- Od ukupno 185 naselja u općinama, **170 naselja ili 92% ima manje od 1.000 stanovnika.**
- **Samo 15 naselja ima više od 1.000 stanovnika**: 14 naselja ima između 1.000 i 2000. stanovnika; **samo je jedno naselje s više od 3.000 stanovnika (Virje).**

2. Prostor i oprema

Sve narodne knjižnice u Županiji smještene su u **nenamjenskim, ali prilagođenim prostorima, tj. u adaptiranim zgradama**. U posljednjih četvrt stoljeća (od 1995.) u svim knjižnicama provedeni su projekti proširivanja i adaptacija, te su suvremeno uređene i opremljene.

Ako se računa samo prema parametru **broja stanovnika** (prema čl. 39 Standarda za narodne knjižnice), **ispunjenost Standarda prostora u knjižnicama na razini Županije prosječno iznosi 85%**.³ Gledano samo prema parametru **broja sjedećih mjesta za rad korisnika, svih 5 knjižnica u Županiji ispunjava Standard sa 100%**.

Međutim, ne može se dobiti realna slika ako istovremeno nisu ubrojani i drugi parametri kao što su: broj i vrste odjela i službi, otvorenost za korisnike (jedna ili dvije smjene), količina građe, vrste i broj usluga i programa, potrebe za radnim mjestima za korisnike u čitaonicama i učionicama, za rad na računalima itd., što je sve također predviđeno Standardima.

Stvarna je situacija da se na razini Koprivničko-križevačke županije manje od 50% fonda nalazi u slobodnom pristupu, dok je preporuka prema aktualnim trendovima u svijetu da sva građa treba biti dostupna korisnicima u slobodnom pristupu. Također, prema suvremenim standardima i potrebama, ukupan prostor za građu trebao bi zauzimati svega 30% ukupnog prostora Knjižnice, a prostor za korisnike 70%, dok je u pojedinim knjižnicama Koprivničko-križevačke županije (npr. u Koprivnici) taj omjer obrnut.

Najznačajniji iskorak što se tiče prostora posljednjih godina učinjen je u Križevcima gdje je je 2015. otvorena nova zgrada Gradske knjižnice „Franjo Marković“ Križevci, za koju je prenamijenjen i u potpunosti rekonstruiran i adaptiran bivši Dom HV-a. Knjižnica sada raspolaže s 1.450 m² prostora, a korisnički prostori uključuju tri etaže povezane dizalom.

Gradska knjižnica Đurđevac također je u 2015. proširena za 70 m², nakon **otkupa i uređenja dodatnog prostora**. Od 2015. ova je knjižnica i dostupnija korisnicima pomoću ugrađenog **dizala** koje omogućuje ravnopravan pristup knjižnici osobama s invaliditetom, ali i svima onima koji ranije nisu mogli doći do prvoga kata zgrade gdje je smještena knjižnica.

Osim križevačkog i đurđevačkog primjera, **tri ostale narodne knjižnice fizički su nedostupne jer su smještene u visokom prizemlju (Virje), na katu (Gornja Rijeka) i/ili na više etaža (Koprivnica)**, a nijedna nema dizalo, ili neki drugi odgovarajući način pristupa povišenim etažama za sve korisnike kojima bi to bilo potrebno.

Najveći problem prostora prisutan je i nadalje u Knjižnici i čitaonici "Fran Galović" Koprivnica, koja raspolaže sa svega 30-tak % potrebnog prostora. U zgradi sa četiri etaže za korisnike (ukupno 7 etaža, uključujući i zatvorena spremišta) bez dizala, **arhitektonska ograničenja knjižnicu čine nedostupnom velikom broju građana**. Stepenice na glavnom ulazu u prizemlje Knjižnica je rješila postavljanjem ulazne rampe na sporednom ulazu, ali ostale etaže i dalje nisu dostupne korisnicima s teškoćama u kretanju. Osobe u invalidskim kolicima ne mogu se kretati zbog skućenog prostora između policia, a veliki dio građe već je morao biti izmješten u dislocirano spremište. U 2019. ponovo je aktualizirana rasprava o mogućnostima ugradnje dizala, projekt je još uvijek u razmatranju.

U Knjižnici je još 2012. izrađen dokument „Programska osnova nove Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“ Koprivnica“, koji je dodatno ažuriran 2016. godine, i u kojem su detaljno opisane aktualne i planirane potrebe građana Koprivnice za knjižničnim uslugama. Prema aktualnom izračunu, koprivnička knjižnica prema važećim propisima, s obzirom na broj korisnika, usluga, veličinu fonda itd. te predviđeni razvoj, trebala bi imati cca 4.000 m². Tek tada mogao bi korisnicima u slobodnom pristupu biti odgovarajuće dostupan knjižnični fond od preko 180.000 jedinica građe kojeg je trenutno u zatvorenim spremištima spremljeno čak 2/3. Odgovarajući zaseban i prikladno uređen prostor dobile bi sve skupine korisnika, a nova zgrada s primjerenom vertikalnom i horizontalnom prostornom komunikacijom, napokon bi trebala biti ravnopravno dostupna i korisnicima s teškoćama u kretanju.

³ Gledano samo prema parametru broja stanovnika, 100% potrebnog prostora prema Standardu ostvaruju sve tri gradske knjižnice; općinska knjižnica u Virju prema istom parametru ostvaruje 81%, a knjižnica u Gornjoj Rijeci 61% Standarda.

U Gradu Koprivnici postoje zamisli o gradnji nove gradske knjižnice, koja bi se izgradila u sklopu većeg Multimedijalnog centra. Za početak trajnijeg rješavanja problema knjižničnoga prostora, odabrana je i lokacija na kojoj bi se mogla graditi buduća knjižnica. Lokacija se nalazi u neposrednoj blizini sadašnje knjižnice te po svim parametrima odgovara za gradnju nove zgrade knjižnice jer je smještena u središtu grada te u blizini drugih srodnih ustanova (Muzeja, škola, Pučkog učilišta), dovoljno je prostrana i omogućuje gradnju samostalnog objekta knjižnice na više etaža, a uz to je i prometno dostupna. Upravo ovu lokaciju i knjižničari su preporučili, uz podršku Upravnog vijeća Knjižnice, kao poželjnu, a ista lokacija dobila je i pozitivnu ocjenu savjetnice za narodne knjižnice Hrvatskog zavoda za knjižničarstvo NSK prilikom stručnog nadzora nad radom Knjižnice i čitaonice "Fran Galović" Koprivnica provedenog u lipnju 2015. U očekivanju priprema za izradu projektne dokumentacije nove knjižnične zgrade, Knjižnica u suradnji s Osnivačem i građanima i dalje radi na osmišljavanju koncepta nove knjižnične zgrade koja bi trebala zadovoljiti potrebe zajednice, imati komercijalne sadržaje i poticati ekonomski razvoj zajednice.

U Narodnoj knjižnici Virje, smještenoj u prostoru ukupne veličine 168 m², nedostatak prostora također je sve veći problem, posebno na odjelu za odrasle i u spremištu. Mogućnost proširenja i adaptacije traži se pomoću sredstva iz EU fondova, preko Općine Virje, s ciljem uređenja i stavljanja u funkciju cijele zgrade - spomenika kulture - u kojoj je knjižnica trenutno jedini stanar. Projekt je izrađen, ali još uvijek nije uspio pribaviti financijsku podršku.

Knjižnica Sidonije Rubido Erdödy u Gornjoj Rijeci raspolaže s ukupno 60 m² prostora u kojem su smješteni Dječji odjel i Odjel za odrasle. Za sad prostor ispunjava potrebe ove male općine, ali u doglednom vremenu treba razmišljati o većem prostoru koji bi bio svima dostupniji, jer se knjižnica nalazi na prvom katu u zgradi Općine, bez dizala.

RAČUNALNA OPREMA I RAČUNALNI PROGRAM

U svim knjižnicama ukupno korisnicima je na raspolaganju **49 računala**. To je prosječno na nivou **Županije jedno računalo na 288 učlanjenih korisnika**, s tim da je najveći broj korisnika po računalu u najvećem naselju, u Koprivnici (cca 450), a najmanji u Gornjoj Rijeci (30-tak).

Sve narodne knjižnice i bibliobusi u knjižničnom poslovanju koriste program **Metel.win**.

Sve knjižnice posjeduju suvremenu računalnu opremu i pružaju uslugu interneta korisnicima, a provode i osnovnu edukaciju za rad na računalima te obuku u informacijskom pretraživanju.

Oprema je pretežno zadovoljavajuće kvalitete, a održava se/nadograđuje/obnavlja iz proračuna općina i gradova, kroz različite projekte te zahvaljujući sredstvima Ministarstva kulture. Budući da računalna oprema brzo zastarjeva i troši se, stalne su potrebe za novom i suvremenijom opremom. Ali, **knjižnice nisu u mogućnosti svu opremu redovito obnavljati, kao niti nabavljati novu jer za tu svrhu ne postoje stalna i planska redovita sredstva niti na jednoj razini.**

Poželjno bi bilo **iz izvora na svim nivoima (lokalno, regionalno, državno)** - s obzirom na parametre kao što su tip knjižnice, broj stanovnika područja, broj korisnika itd. - **utvrditi stalne iznose kojim bi knjižnice redovito i namjenski, prema planovima i potrebama, mogle obnavljati računalnu opremu**- npr. slično kao i za nabavu knjižnične građe.

3. Fond knjižnica

KNJIŽNIČNA GRAĐA

Narodne knjižnice Koprivničko-križevačke županije s danom 31.12.2019. posjedovale su **ukupno 361.493 jedinica knjižnične građe** (cca 10.000 više nego u 2018.), od toga **342.260 knjiga**. U pogledu veličine

fonda, odnosno broja knjiga, s obzirom na broj stanovnika jedinice lokalne samouprave u kojoj djeluje pojedina knjižnica, postojeći **Standardi (čl. 18.) ispunjeni su u svim knjižnicama 100%**.

Iako prema broju stanovnika gradova i općina – sjedišta knjižnica njihovi fondovi ispunjavaju Standarde, treba uzeti u obzir da koprivnička i križevačka knjižnice putem bibliobusa pokrivaju potrebe daleko većeg područja i znatno većeg broja stanovnika nego što ih živi samo na području njihovih gradova (20 općina s približno 50.000 stanovnika). Stoga su realne potrebe za građom u knjižnicama koje imaju bibliobusne službe (Koprivnica i Križevci) višestruko veće od minimuma predviđenog postojećim Standardom.

U narodnim knjižnicama u 2018. bilo je **18.973 19.215 jedinica neknjižne građe**, što iznosi **5% od ukupnog fonda na razini Županije**.

AV i elektronička građa u fizičkom obliku sve se manje koristi zbog povećane online dostupnosti takve građe. Ali, postoji potreba za E-knjigama koje za sad nisu dostupne u knjižnicama Županije jer nije riješeno financiranje tj. plaćanje pretplata za korištenje platformi koje nude takvu građu.

Neknjižna građa za kojom i dalje postoje potrebe i koja bilježi rast u nabavi su igračke. Međutim, to je građa koja zahtijeva posebne uvjete za spremanje i održavanje, tj. posebno uređen, opremljen i prvenstveno dovoljno velik prostor. Budući da većina knjižnica za to nema uvjeta (osim Križevaca), igračke se ne mogu nabavljati u količini u kojoj bi to bilo potrebno. Ostala neknjižna građa kao što je sitni tisak i sl. nabavlja se uglavnom samo za zavičajne zbirke.

NABAVA GRAĐE

Ukupno je za sve knjižnice u **Županiji u 2019. nabavljeno 13.681 knjiga** što je **1.541 primjeraka više nego 2018.** kad je nabavljeno 12.140 knjiga. **Nabavljeno je i 500 jedinica multimedijalne građe** (AV i elektroničke građe), 248 igračaka te 26 jedinica ostale građe.

U pogledu nabave knjiga, na nivou županije Standard (čl. 25.) ostvaren je s 91%, s tim da je u 3 knjižnice ostvaren 100% (Koprivnica, Đurđevac, Gornja Rijeka), dok je u 2 knjižnice ispod 100% (Križevci 97%, Virje 60% - s tim da je u odnosu na 2018. nabava u Križevcima porasla te ostvaruje Standard s 12% više, što je pozitivan rezultat povećanja sredstava Osnivača za nabavu građe).

Praksa pokazuje da potrebe za nabavom knjižnične građe, u prvom redu knjiga, iz godine u godinu stalno rastu, primjerice, zbog povećanja obuhvata područja (npr. putem bibliobusa), a time i broja korisnika i raznolikosti njihovih zahtjeva. Također, u knjižnicama se sve više formiraju posebne tematske zbirke prema potrebama korisnika - npr. vrlo aktualne teme o kojima se traži dodata literatura su poslovne informacije, zdrav način života – recikliranje, ekološki pristup potrošnji, samostalan uzgoj zdrave hrane, enegnetska održivost kućanstava i sl.

Potreba za uvođenjem većih mogućnosti nabave i posudbe za korisnike e-knjiga sve je izraženija, sada i ne više samo kod mlađe populacije korisnika, već kod većine njih.. Iako su knjige u fizičkom smislu i dalje potrebne i koriste se, paralelna mogućnost čitanja u digitalnom obliku postala je nužnost u suvremenim knjižnicama. Međutim, osim što u Hrvatskoj još nisu dovoljno razvijene odgovarajuće platforme za korištenje e-knjiga, ne postoje niti osigurani izvori sredstava za nabavu građe, odnosno nabavu pristupa tim platformama.

Problem je i dalje neriješeni način financiranja u nabavi baza podataka i omogućavanje pristupa korisnicima do građe koja može biti dostupna samo preko e-servisa, npr. e-knjige, e-glazbena i filmska produkcija, te različite druge baze podataka (plaćanje pretplata).

U ovom segmentu nužna je podrška i financijska potpora Ministarstva kulture knjižnicama, jet bez toga knjižnice same neće moći osigurati e usluge za korisnike.

Odnos kupnje i nabave knjiga otprilike je kao i na nivou zadnjih godina, tj. na razini Županije **kupnja iznosi 80% (10.972 svezaka), a udio darova u nabavi iznosi 20% (2.709 svezaka).**

Većina naslova knjiga pristiglih u fond putem darova u 2109. godini predstavlja **otkup Ministarstva kulture RH –tj. 1.444 sveska ili 53%.** (Trebalo napomenuti da se ovaj broj knjiga pristiglih iz otkupa MK odnosi na obrađene jedinice, s tim da većina knjižnica ističe kako do kraja godine nisu uspjeli u fond unijeti tj. obraditi svu pristiglu građu iz otkupa, s obzirom na povećan obim poslova obrade građe po računima, kupljene tijekom i nakon Interlibera pa do kraja godine.)

Zamjena kao oblik nabave **ne postoji** u narodnim knjižnicama Koprivničko-križevačke županije.

Iako je sustav otkupa u zadnje vrijeme poboljšana, uočavamo i dalje problem „dvostruke“ kupnje određenih naslova – osobito u većim knjižnicama koje često već ranije kupe dovoljan broj primjeraka određenih naslova koji iz otkupa stignu tek kasnije (kad prođe procedura odabira knjiga za otkup), čime se otkupljeni naslovi automatski pretvaraju u višak.

U narodnim knjižnicama KKŽ već niz godina zastupamo stav da bi bilo učinkovitije nacionalno stručno izdavaštvo i domaću književnost poticati tako da se sredstva namijenjena otkupu knjiga preusmjere u sredstva poticanja izdavaštva (bilo autorima, bilo nakladnicima) te da se takvi poticaji uvjetuju smanjenjem cijena tih knjiga na tržištu za krajnje kupce – i za građane i za knjižnice - a zatim da se po takvim nižim cijenama ove knjige prodaju tj. distribuiraju kroz knjižare, a ne da se direktno dostavljaju knjižnicama. Tada bi knjižnice direktno od nakladnika ili od knjižara mogle povoljnije kupiti tu građu, ali bi bile u mogućnosti i napraviti drukčiji odabir - pojedinih naslova kupiti više, a drugih opet manje, u skladu s potrebama svake pojedine knjižnice.

U pogledu nabave multimedijalne građe, ispunjenost Standarda na nivou Županije pada iz godine u godinu. U 2019. bio je ostvaren sa svega 41%. Zapravo još **samo županijska matična knjižnica u Koprivnici nabavlja značajnije količine AV građe (371 jedinica u 2019.),** budući da i dalje razvija zbirku filmova na DVD-ima i glazbe na CD-ima te zbirku zvučnih knjiga za slijepe na CD-ima. Također, nešto AV građe i dalje se mora nabavljati za potrebe oba bibliobusa – i Koprivnici i Križevcima. Ostale knjižnice gotovo niti ne nabavljaju AV građu – u skladu s procjenom da se multimedijalna građa može koristiti, a i koristi se, iz online izvora te da je ograničena raspoloživa sredstva prvenstveno potrebno koristiti za nabavu traženije knjižne građe.

Ovaj trend sve učestalijeg korištenja AV i elektroničke građe online, tj. u digitalnom obliku, a sve manje u fizičkom obliku, prisutan je u svim knjižnicama, stoga opada potreba za nabavom fizičkih jedinica AV i elektroničke građe (primjerice, filmova, glazbe, računalnih igrica i sl.).

AV građa i dalje se pojačano koristi u bibliobusima koji obilaze ruralna područja – na njihovim stajalištima i dalje postoji potreba korisnika, primjerice, za filmovima na DVD-ima, kao i za zvučnim knjigama za osobe s oštećenjima vida. To govori o manjim mogućnostima seoskog stanovništva za korištenjem interneta i suvremene informacijsko-komunikacijske tehnologije općenito, a vrlo vjerojatno i manjoj dostupnosti ovih usluga od strane operatera u udaljenim i slabo naseljenim ruralnim područjima.

U svim knjižnicama ostvaren je 100% Standard nabave periodike. Međutim, sama obrada periodike još je u razvojnoj fazi, stoga iako se periodika realno nabavlja, daje na korištenje te u određenoj mjeri i čuva u knjižnicama, ta građa većinom još nije inventarizirana te se stoga podaci o njoj kao sastavnom dijelu fonda knjižnica ne mogu vidjeti u novom načinu prikupljanja podataka putem online statistike (polazeći od podataka za 2018. godinu).

Kod čuvanja/nabave periodike javlja se novi moment dostupnosti ove građe online digitalizacijom tiskanih primjeraka od strane samih izdavača, odnosno prelaskom u digitalni način izlazenja određenih naslova. Stoga se može pretpostaviti da će u budućnosti biti manje potrebe za čuvanjem, pa i za inventarizacijom i obradom fizičkih primjeraka periodike – osim, naravno, zavičajne građe.

4. Članstvo

Usluge 5 narodnih knjižnica i 2 bibliobusa u 2019. koristilo je **14.127 AKTIVNIH korisnika** (koji su se upisali ili obnovili članstvo u 2019. godini) ili **12,2% stanovnika Županije**. U odnosu na 2018., **broj aktivnih korisnika na razini Županije blago je porastao** - za 225 članova ili za 1,6% (u 2018. bio je 13.902).

U bibliobuse je na kraju 2019. bilo učlanjeno ukupno 3.214 korisnika ili 3% više nego prošle godine (u 2018. bilo ih je 3.118), **od čega je 2.558 članova u koprivničkom i 656 u križevačkom bibliobusu. Članstvo bibliobusa čini čak 22,8 % od ukupnog broja učlanjenih korisnika u narodne knjižnice u Županiji.**

Broj članova knjižnica i bibliobusa zadržan je na približnoj razini kao i godinu ranije, uz blagi porast.

Međutim, treba uzeti u obzir da je ovaj izračun napravljen u odnosu na broj stanovnika prema Popisu stanovništva iz 2011. Ako se gleda procijenjeni broj stanovnika, za 2017. godinu prema podacima Državnog zavoda za statistiku Koprivničko-križevačka županija imala je na dan 31.12.2017. nekoliko tisuća stanovnika manje nego 2011. – točnije, imala je 108.454 stanovnika⁴. Prema tome, **postotak učlanjenih stanovnika u narodne knjižnice ako se uzme broj učlanjenih u 2019. i procijenjeni broj stanovnika iz 2017. iznosio bio gotov za cijeli postotak više - točno 13%.**

Ali, više nego sama učlanjenost, koja neminovno ovisi o broju stanovnika, koji realno pada, ne samo zbog trenda manjeg broja novorođenih, već i zbog odseljavanja stanovništva, o ulozi knjižnica najviše govori njihova posjećenost, kao i broj posudbi knjižnične građe - u 2019. u narodnim knjižnicama i bibliobusima Koprivničko-križevačke županije korisnici su posudili više od 300.000 jedinica građe, a knjižnice i bibliobusi zabilježili su više od 400.000 posjeta.

Ovi pokazatelji i dalje ukazuju na izuzetno aktivnu ulogu koju narodne knjižnice imaju u životu lokalne zajednice, kao njihova kulturna i komunikacijska središta i okupljališta, ali i na veliku potrebu građana za knjižničnim uslugama i programima u svakodnevnom životu.

Podaci o posjetima i korištenjima dokazuju trend da se knjižnice - i stacionirane i pokretne – i dalje intenzivno koriste, kako radi posudbe literature za čitanje iz užitka, tako i kao mjesta za cjeloživotno učenje i za istraživanje, za kvalitetno provođenje slobodnog vremena, ali i za pomoć u traženju ili pokretanju vlastitog posla, profesionalnom usavršavanju, doškolovanju, prekvalifikaciji, za druženje i kvalitetno provođenje slobodnog vremena. Također je velik i broj virtualnih posjeta te se u velikoj mjeri koriste digitalne usluge knjižnica (pretraživanje baza podataka o građi, "Pitajte knjižničara" i sl.) što je jednako trendovima u drugim zemljama Europe.

ZAPAŽENI TRENDOVI I KOMENTAR UČLANJENOSTI

Od početka 2015. godine u Koprivničko-križevačkoj županiji po prvi put bilježimo pokrivenost svih jedinica lokalne samouprave uslugom narodnih knjižnica, bilo stacioniranih ili pokretnih. Time su stanovnici svih gradova i općina dobili mogućnost korištenja knjižnice što je donijelo i povećanje broja članova. Ovakva 100% pokrivenost područja (svih jedinica lokalne samouprave) održana je sve do danas. Međutim, sljedeći izazov nam je omogućiti dostupnost fizičkim knjižničnim uslugama u što više naselja, posebice u malim, područnim školama do kojih knjižnice ni bibliobusi još ne dopiru.

Među najvećim korisničkim skupinama u knjižnicama su, uz odrasle korisnike, djeca osnovnoškolskog, a sve više i predškolskog uzrasta, dok je posebno brzo rastuća skupina najmlađih - beba do tri godine. Ukupno na razini Županije oko 40% ukupnog članstva su korisnici 0-15 godina. Zamjetan je broj učlanjenih nezaposlenih korisnika, kao i umirovljenika, a vrlo značajne i, s obzirom na potrebe, dosta zahtjevne skupine korisnika također su srednjoškolci i studenti.

Kad bi prostori knjižnica bili primjereniji veličinom i uređenjem (tj. kad bi postojali zasebni i prilagođeni prostori za mlade i bolja fizička dostupnost zgrada i sl. – npr. osobito u Koprivnici, ali i u Virju, Gornjoj Rijeci), zasigurno bi to privuklo dodatan broj korisnika, pogotovo iz gore opisanih skupina sa specifičnim potrebama.

⁴ 61 stanovnik po km²

*Isto tako, na broj učlanjenih korisnika zasigurno nepovoljno utječe i još uvijek nedovoljno **radno vrijeme knjižnica za korisnike**. Kad bi knjižnice mogle raditi u dužem radnom vremenu za korisnike, što **ne mogu zbog manjka djelatnika** (osobito Križevci), zasigurno bi i broj korisnika iz pojedinih skupina imao prostora za povećanje, osobito među zaposlenom populacijom i npr. srednjoškolicima.*

Članarina je također vrlo važan faktor koji može potaknuti na učlanjivanje, osobito korisnike iz populacije djece i mladih koji se još školuju, ali i nezaposlene, kao i umirovljenike.

Knjižnice u Koprivničko-križevačkoj županiji imaju različite uvjete upisa, odnosno plaćanja članarine za korisnike. U pravilu su **omogućeni povoljniji upisi za pojedine kategorije stanovništva, a sve veći broj knjižnica odlučuje se i potpuno ukinuti članarinu**, što je izvedivo, ukoliko se ta sredstva mogu namaknuti na drugi način - npr. subvencioniranjem članarine od strane jedinica lokalne samouprave.

*Od 2008. godine odlukom Grada Koprivnice besplatan je upis u gradsku **Knjižnicu i čitaonicu "Fran Galović" Koprivnica** za sve građane Koprivnice za koje Grad Koprivnica subvencionira članarinu. Istu mogućnost Knjižnica je ponudila i svim općinama u Županiji, a za sve svoje stanovnike ili za neke određene skupine (npr. djecu, učenike, studente i sl.) iskoristile su je općina Gola, Legrad, Đelekovec i Drnje koje također subvencioniraju članarinu svojim mještanima. Od 2015. godine besplatan upis korisnicima omogućuju i knjižnice u **Virju i Đurđevcu**, a također članarinu ne plaćaju niti korisnici **koprivničkog bibliobusa**. S druge strane, knjižnica u **Križevcima i križevački bibliobus** prisiljeni su naplaćivati članarinu, jer su im to važna sredstva za redovnu djelatnost, s obzirom da im sredstva od osnivača, Grada Križevaca, nisu dovoljna za pokrivanje redovnih troškova poslovanja.*

Na žalost, na nivou države propuštena je prilika da se novim Zakonom o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti propiše obavezno besplatna članarina barem za mlade do 18 godina i time zakonskim putem ne neki način prisili osnivače da više ulože u svoje knjižnice tj. u usluge za građane.

S obzirom na sve navedeno, u zadanim uvjetima, procjenjuje se da je u narodnim knjižnicama u Županiji, kao i u bibliobusima, približno **dostignuta gornja granica učlanjenosti koju je bilo moguće doseći s postojećim kapacitetima** koji se odnose na raspoloživu infrastrukturu knjižnica i bibliobusa te kadrovsku ekipiranost. Za ostvarivanje dodatnog broja članova **nužna su dodatna ulaganja u kapacitete** za pružanje knjižničnih usluga i to ponajprije **u dodatno zapošljavanje stručnih djelatnika** te u prostore i opremu, odnosno u **hitnu nabavu novih bibliobusna vozila**, što su trenutno **najkritičnije točke ključne za dalji razvoj narodnih knjižnica i bibliobusa u Županiji**.

5. Posudba i korištenje knjižnice

Korisnici su u narodnim knjižnicama i bibliobusima **u 2019. posudili ukupno 307.527 jedinica**.

Po učlanjenom korisniku, posuđene su **22 jedinice građe godišnje**. Na razini Županije zabilježeno je ukupno čak **456.861 fizičkih posjeta korisnika narodnim knjižnicama i bibliobusima**. Razumljivo, velika većina tih posjeta odnosi se na dvije najveće knjižnice, u Koprivnici i Križevcima.

Osobito velik porast posjeta zapažen je u Gradskoj knjižnici Križevci. Jedan od razloga tome je uvrštavanje u broj posjeta pohađanje knjižnične igraonice koja se svakog radnog dana po redovitom rasporedu održava u ovoj knjižnici, a grupa djece je sve više, tako da se igraonica sada održava i prijepodne i poslijepodne. Drugi važan razlog povećanja fizičkih posjeta knjižnici u Križevcima jest **novi prostor ove knjižnice s velikom multimedijalnom dvoranom, računalnom učionicom i drugim atraktivnim sadržajima za korisnike**. Zahvaljujući novom velikom, namjenski uređenom i opremljenom prostoru od 1.500 m² križevačka Gradska knjižnica u zadnjih 5 godina prerasla je u kulturno i obrazovno središte grada gdje se tijekom cijelog tjedna, pa vikendom, odvija niz programa za zajednicu, što je sve skupa pridonijelo znatno povećanom broju fizičkih posjeta, ali i vidljivosti knjižnice u zajednici.

S druge strane, u županijskoj matičnoj Knjižnici u Koprivnici **sve veći broj programa i događanja za korisnike i građane mora se održavati izvan same knjižnice**, u alternativnim posuđenim prostorima, s obzirom da u **postojecih 1.000 m² i prostoru zagušenom policama i knjižničnom građom nema mjesta za održavanje programa i za prihvata svih zainteresiranih** koji bi tim događanjima željeli prisustvovati.

Tako da se za neka događanja poput, primjerice, TEDx konferencije, za kojima postoji izniman interes mora izdavati ograničen broj besplatnih ulaznica kako bi se kontrolirao broj posjetitelja do maksimalnog broja koji može stati u raspoloživi prostor u knjižnici. Dodatni problem je nepristupačnost dvokatne zgrade bez dizala zbog čega veliki broj građana ne može prisustvovati događanjima s obzirom da se jedini prostor za tu svrhu nalazi na drugom katu.

OTVORENOST ZA KORISNIKE

Standard otvorenosti knjižnica za korisnike na razini Županije ispunjen je prosječno s oko 80%. Iako se to možda čini kao visok rezultat, radno vrijeme knjižnica u stvarnosti uopće nije dostatno, i trebalo bi biti duže kako bi knjižnice bile što dostupnije svim kategorijama korisnika (cjelodnevna otvorenost, radne subote), ali **za to nema dovoljno zaposlenih stručnih djelatnika.**

Svih 5 dana u tjednu cjelodnevno je za korisnike otvorena samo Knjižnica u Koprivnici, dok ostale knjižnice rade po različitim rasporedima, pojedine dane u jednoj, a pojedine u drugoj smjeni. Međutim, ni koprivnička Knjižnica nema dovoljan broj zaposlenika s obzirom na potrebe, tako da npr. nije u mogućnosti raditi sve subote u mjesecu, a ne može biti otvorena niti dovoljan broj sati radnim danom.

Također, **i bibliobusi rade u jednoj smjeni,** što je daleko ispod potreba na terenu. Dolazak bibliobusa u mala naselja - kojih dvije pokretne knjižnice obilaze ukupno više od 60, i gdje imaju preko 80 stajališta - trenutno je jedini dostupan način da se stanovnicima pruži osnovna knjižnična usluga, kao praktično jedini institucionalno podržan i pružen kulturni sadržaj u tim sredinama.

Prema važećem Standardu kao i prema IFLA-inim smjernicama **bibliobusi s više od 30 stajališta imaju uvjete za uvođenje druge smjene rada, a to imaju oba županijska bibliobusa,** dok koprivnički ima čak i puno više od toga, tj. ukupno 50 stajališta. Ali, s postojećim financijama jedva se održava i postojeće kadrovsko stanje (ukupno 3 zaposlenika, jedan u križevačkom i 2 u koprivničkom bibliobusu). Ovdje je **potrebno značajnije uključivanje Županije, odnosno, jasnije određivanje Ministarstva kulture u tumačenju Zakona o knjižnicama i knjižničarstvu u odnosu prema županijama i njihovoj obavezi uključivanja u sufinanciranje knjižnične usluge** na širem području županija.

*Većina postojećih općina u KKŽ sastoji od mnogih malih raštrkanih naselja, čije stanovništvo nema objektivnih mogućnosti za korištenje drugih knjižnica koje su smještene u udaljenim mjestima, jer je i prometna povezanost javnim prijevozom manjih naselja s većim mjestima, kao i samih obližnjih naselja jednih s drugima, vrlo slaba. Zato je **usluga bibliobusa tim važnija za djecu, tj. učenike osnovnoškolskog uzrasta - oba bibliobusa zajedno obilaze ukupno čak 62 školske ustanove (područne ili matične škole), kao i za najmlađe – polaznike dječjih vrtića kojih koprivnički bibliobus posjećuje ukupno 17, na koprivničkom i đurđevačkom području.** Ali, zbog velikog već postojećeg broja stajališta i rada u samo jednoj smjeni, bibliobusi nisu u mogućnosti pokriti sva stajališta gdje ima interesa za njihovim uslugama, niti u dovoljnoj mjeri pružati usluge na postojećim stajalištima (prisiljeni su stajati vrlo kratko zbog velikog broja stajališta koja moraju obići). Rješenje može biti druga smjena rada bibliobusa, za što je **potrebno zapošljavanje još jedne dvočlane posade.***

MEĐUKNJIŽNIČNA POSUDBA

U 2019. godini realizirano je u KKŽ **329 zahtjeva** za međubibliotečnom posudbom što je čak 50% više u odnosu na 2018. godinu, kad je riješeno 218 zahtjeva. Odnos posuđenih i datih knjiga, kao i do sada, otprilike je 50:50 jer su županijske knjižnice **161** put posudile građu **od drugih knjižnica,** a **168** puta su posudile građu **drugim knjižnicama.**

INFORMACIJSKI UPITI

U narodnim knjižnicama i bibliobusima odgovoreno je na ukupno 1.590 informacijskih zahtjeva, ili otprilike na nešto više od jednog zahtjeva po učlanjenom korisniku. Knjižničari županijske matične knjižnice u Koprivnici odgovorili su i na 35 upita putem usluge „Pitajte knjižničare“.

6. Aktivnosti

Knjižnice organiziraju veliki broj aktivnosti za sve skupine korisnike, a surađuju i s građanima kroz udruge civilnog sektora, s drugim ustanovama itd. Provode se brojni programi usmjereni poticanju čitanja, organizira se edukacija za korištenje knjižnice i informacijskih izvora, potiče korištenje knjižnice i knjižničnih usluga u svrhu cjeloživotnog učenja, stručnog usavršavanja i kvalitetnog provođenja slobodnog vremena. Također se provode programi informacijskog i informatičkog opismenjavanja, pruža se podrška u stjecanju kvalifikacija i prekvalifikacija.

Posljednjih godina bilježi se stalan trend porasta broja kulturno-animacijskih programa. **U 2019. ih je u Županiji održano ukupno čak 2.305 (50-tak više nego 2018.) s ukupno 46.550 posjetitelja (gotovo 5.000 više nego 2018.). Za djecu i mlade u knjižnicama je održano na razini Županije 1.852 programa, s 31.705 posjeta, a za odrasle 453 programa s 14.845 posjeta.** Radi boljeg razumijevanja ovih podataka, treba napomenuti da je dio programa koji se organizira u knjižnicama namijenjen istovremeno i djeci i odraslima, ili i mladima i odraslima, na kojima svi oni ravnopravno prisustvuju. Većina takvih programa svrstava se u izvješćima pod programe za djecu i mlade, kao i njihovi sudionici.

Odobrena proračunska sredstva za ovu svrhu u pravilu su uvijek nedostatna te se vrsta programa i njihov broj moraju prilagođavati financijskim mogućnostima. **Kulturno-animacijski i drugi programi sve se manje financiraju iz sredstava redovne djelatnosti tj. iz dotacija Osnivača, a sve više iz vlastitih sredstava** knjižnica te sredstava sponzora i donatora. Često izvoditelji nastupaju volonterski, u okviru suradnje s udrugama i pojedincima, jer je gostovanje renomiranih pisaca i drugih atraktivnih gostiju knjižnicama često preskupo. Velik dio posla odrađuju i sami knjižničari, u okviru svojih radnih zaduženja, pa i u svom slobodnom vremenu, a u pomoćne organizacijske poslove uključuju se i korisnici knjižnica kao volonteri.

7. Djelatnici

Uz nedostatan, a često i neadekvatan prostor u pojedinim knjižnicama, **najveći je problem svih knjižnica zabrinjavajući manjak djelatnika.** Novi zaposlenici godinama se gotovo uopće ne zapošljavaju (osim kao zamjene kod odlaska u mirovinu, ali čak ni to nije uvijek praksa!). Istovremeno je u stalnom porastu broj korisnika i korištenja knjižnica, programa i aktivnosti, rastu knjižnični fondovi, pojavljuju se nove vrste građe, a raste i broj i vrste usluga te se mijenjaju potrebe korisnika koje uz to postaju sve složenije.

U narodnim knjižnicama i bibliobusima u 2019. bilo je zaposleno ukupno **36 stručnih knjižničnih djelatnika; od toga u Koprivnici 17 osoba** (ali 16,5 raspoloživih stručnih djelatnika, gledano razmjerno količini radnog vremena), **11 u Križevcima** (uključujući 1 privremenu zaposlenicu u programu stručnog osposobljavanja bez zasnivanja radnog odnosa), **5 u Đurđevcu, 2 u Virju i 1 u Gornjoj Rijeci.** Ostvarenost Standarda (čl. 32.) potrebnog broja stručnih zaposlenika **na razini Županije prosječno je cca 60%, i to gledajući samo jedan parametar, tj. broj stručnih zaposlenika u odnosu na broj stanovnika.**

Kad se uzmu u obzir i parametri kao broj odjela i službi, smjene rada, broj etaža na kojima knjižnica djeluje, vrste i količina usluga koje pruža itd. – ovaj postotak još je znatno manji. **Npr., koprivnička knjižnica po parametru broja stanovnika ispunjava Standarde sa 70-tak %, a realno kad se ubroje i svi ostali parametri, Standard je ispunjen sa svega 35%.** Slično je i s ostalim knjižnicama – u svima nedostaju zaposlenici, kao i u bibliobusima, koji bi trebali imati po još jednu posadu kako bi mogli raditi u 2 smjene.

Dodatan veliki problem u koprivničkoj Knjižnici u 2019. bio je što je odlukom Osnivača jedna djelatnica iz gradske knjižnice prešla na pola radnog vremena u knjižnicu Muzeja grada Koprivnica, nakon odlaska knjižničarke u mirovinu i odluke da se neće zaposliti zamjena. Kako se knjižnica u Muzeju ipak ne bi ugasila, Osnivač je donio odluku da se iz gradske knjižnice na to mjesto premjesti stručna osoba na pola radnog vremena. **Za gradsku knjižnicu ovo je rješenje krajnje nepovoljno, jer je ionako premali broj stručnih zaposlenika sada još i smanjen sa 17 na 16,5** što je izazvalo niz poteškoća u redovnom radu, a pogotovo u provođenju postojećih i planiranju daljnjih razvojnih projekata i programa za korisnike.

Situacija sa zaposlenicima ponešto se popravila u Križevcima, gdje nakon preseljenja u novu zgradu, s 500 na 1450 m2 prostora, Knjižnica i dalje radi s nedostatnim brojem zaposlenika. Zapošljavanjem još jedne diplomirane knjižničarke u 2019. stanje je nešto bolje jer sada knjižnica ima ukupno 10 stalno zaposlenih stručnih zaposlenika. Iako još uvijek ne može organizirati rad tijekom cijelog dana, već i dalje radi u jednoj smjeni, knjižnica je ipak za nekoliko sati tjedno uspjela povećati rad s korisnicima.

Iako knjižnice u parametrima kao što su prostor i oprema, fondovi, obrađenost i pretraživost građe, automatizacija, programska djelatnost i sl. bilježe znatne pomake u zadnjih 15-20 godina, na području kadrovskog ekipiranja situacija je potpuno obrnuta, i postaje sve problematičnija. Što se tiče stručnoga osoblja, knjižnice uopće ne uspijevaju pratiti ni minimum Standarda, a pogotovo ne stvarne potrebe.

Redovna je pojava u svim sredinama da Osnivači, kao i korisnici, očekuju od knjižnica sve više - primjerice, da budu otvorene za korisnike što duže, tj. da rade tijekom cijelog dana, kao i subotama, da se na upite i informacijske zahtjeve korisnika odgovara brzo i kvalitetno, da građa bude nabavljena u što kraćem roku nakon pojavljivanja na tržištu, brzo i efikasno obrađena i dostupna, da online baze budu točne i ažurne, da se građa redovito digitalizira, da knjižnice u svojim programima uvažavaju interese i potrebe najrazličitijih grupacija korisnika itd. U tom smislu, kako bi se nadoknadio manjak zaposlenika, a istovremeno osigurale kvalitetne i raznolike usluge za korisnike u skladu s njihovim potrebama, velika se pažnja posvećuje stalnom stručnom usavršavanju zaposlenika koji su se na razini Županije u 2019. usavršavali ukupno 1.171 sat ili 38 sati po djelatniku kojih je u razna organizirana usavršavanja od ukupno 36 bilo uključeno njih 31.

Ipak, sve zahtjeve korisnika i osnivača prema knjižnicama trebao bi pratiti realniji, tj. puno veći porast broja djelatnika, koji bi mogli u adekvatnom vremenu i na odgovarajući način, profesionalno i stručno, pružati sve potrebne usluge korisnicima, a uz to na vrijeme i kvalitetno obavljati sve druge stručne poslove u knjižnicama, te provoditi maksimalno angažiranu kulturnu i javnu djelatnost.

8. Proračun i troškovi

Na razini Županije, knjižnice ostvaruju 10% prihoda kroz vlastite prihode, a 90% su proračunski financirane. Od toga, 77% proračunskih sredstava za knjižnice osiguravaju gradovi i općine, osnivači knjižnica ili 1% više nego u 2018. Drugi najveći proračunski financijer knjižnica je Ministarstvo kulture, koje sudjeluje s 19%. Preostalih 4% sufinancira Županija iz svog proračuna ili 1% manje nego u 2018.

Postotak samofinanciranja knjižnica ni ne može biti znatniji s obzirom da su osnivači u većini knjižnica propisali besplatan upis, a besplatno se pruža i velika većina usluga za korisnike, čime je zapravo knjižnicama onemogućeno da svojim vlastitim radom nešto zarade. Također, većina knjižnica ne raspolaže ni npr. dodatnim prostorom kojeg bi mogla iznajmljivati i slično. S druge strane, premali je broj stručnih zaposlenika koji su stoga svi maksimalno angažirani u neposrednom radu s korisnicima te u programima za građanstvo, što onemogućuje knjižnice da pokušaju pribaviti više sredstava provođenjem raznih posebno financiranih projekata.

Što se tiče nabave građe, najviše sredstava i dalje izdvaja Ministarstvo kulture RH i to 70% od ukupnih sredstava za nabavu na razini Županije ili 4% više nego u 2018. Osnivači su za nabavu knjižnične građe izdvojili 19%, ili 1% više nego u 2018., a same knjižnice iz vlastitih sredstava 7%. Preostalih 4% sufinancira Županija ili 3% manje nego u 2018.

U odnosu na 2018., primjetan je zabrinjavajući nastavak trenda opadanja postotka sudjelovanja Županije u sufinanciranju narodnih knjižnica. Na razini Županije polako raste sudjelovanje osnivača, a znatan je i porast sudjelovanja Ministarstva kulture, osobito u sredstvima za nabavu građe. S obzirom na odredbe novog Zakona o knjižnicama i knjižničarstvu i obavezama županija u pružanju financijske podrške razvoju mreža narodnih knjižnica, potrebno je podzakonskim propisima čvršće i jasnije što prije detaljno propisati te obveze kako bi se knjižnice mogle na njih pozvati u svom poslovanju i osigurati financijsku podršku i sa županijske strane koja je neophodna u razvoju, ali i održanju ostvarenog standarda pružanja usluga u knjižnicama.

Potrebno je istaknuti još jednu zabrinjavajuću osobitost u narodnim knjižnicama i bibliobusima Koprivničko-križevačke županije: jako male plaće zaposlenika svih narodnih knjižnica u Županiji.

Prosječna bruto plaća u Hrvatskoj u 2019. iznosila je 8.766 kn⁵, dok je u knjižnicama KKŽ prosječna bruto plaća u 2019. iznosila čak za 1.098 kn manje nego na nivou države, tj. samo 7.667 kn. Ove brojke su tim poraznije ako uzmemo u obzir da 53% zaposlenika knjižnica (23 od ukupno 43) ima visoku ili višu stručnu spremu, a od toga broja čak 6 ih je i s višim stručnim zvanjima (4 viša knjižničara i 2 knjižničarska savjetnika).

Kako plaće u knjižnicama u potpunosti ovise o pojedinom osnivaču, potrebno je hitno **na državnom nivou zaštititi knjižničarsku struku od podplaćenosti i podecnjenjavanja od strane osnivača te propisati npr. da plaće u ustanovama kulture, pa tako i u knjižnicama ne smiju biti niže od plaća ostalih zaposlenika na gradskom proračunu**, npr. od plaća zaposlenika gradske ili općinske uprave.

Trenutno imamo situaciju da su npr. u Koprivnici plaće u knjižnici (kao i u drugim ustanovama kulture u gradu) oko 30% niže od plaća zaposlenika gradske uprave s istim stručnim spremama i približnom složenosti poslova. Isto tako, u nekim drugim sredinama ravnatelj knjižnica imaju znatno manje plaće nego npr. ravnatelj vrtića, ili opet plaća knjižničara u pojedinom mjesecu ovisi o tome koliko će knjižnica u konkretnom mjesecu uprihodovati od naplaćenih usluga za korisnike, što smatramo apsolutno neprimjerenim, omalovažavajućim i potpuno neprihvatljivim, ali postojeći propisi daju takva prava osnivačima.

9. Zaključno

Narodne knjižnice u Koprivničko-križevačkoj županiji usmjerene su na pružanje usluga cjelokupnom stanovništvu Županije - **obuhvaćaju 100% područja, tj. knjižnične usluge dostupne su stanovništvu u svim jedinicama lokalne uprave**, u svim gradovima i općinama. To je moguće uz rad **pet narodnih knjižnica**, ali i zahvaljujući organizaciji **dvije bibliobusne službe** u dva grada, jedinstvenoj u Hrvatskoj, putem dva bibliobusa koji knjižničnom uslugom pokrivaju 20 općina bez općinskih knjižnica.

Po ostvarenim rezultatima narodne knjižnice Koprivničko-križevačke županije predstavljaju jedan od najuspješnijih organiziranih sustava koji djeluju na županijskoj razini u KKŽ. **U narodne knjižnice i bibliobuse učlanjeno je čak 13% stanovništva Županije**, ako se gleda procijenjeni broj stanovništva iz 2017.

Narodne knjižnice i njihovi zaposlenici stalno se prilagođavaju promjenama u okruženju koje utječu na njihovo poslovanje, stručno usavršavaju u zemlji i inozemstvu, koristeći i sredstva iz EU fondova, te preuzimaju nove društvene uloge u kulturi, informiranju, obrazovanju i potpori društvenom uključivanju. Knjižnice su društveno-komunikacijska središta svojih zajednica, a uz tradicionalne usluge vezano za formiranje zbirki i posuđivanje građe, nude i mnoge nove usluge i medije za korisnike.

U skladu s informacijsko-komunikacijskim tehnološkim razvojem i potrebama današnjice, knjižnice potiču informacijsku i digitalnu pismenost, cjeloživotno učenje, međugeneracijsku solidarnost i socijalnu inkluziju ranjivih skupina, nastojeći biti otvorene i dostupne svima te u svakom smislu podupirati društveni i ekonomski razvoj zajednice. Građani prepoznaju knjižnice kao otvorene i demokratske, svima namijenjene kulturno-obrazovne ustanove i rado ih koriste u svrhu učenja i provođenja slobodnog vremena, za sastajanje i druženje, za razmjenu ideja i vlastitih znanja i vještina.

Daljnji razvoj narodnih knjižnica u Koprivničko-križevačkoj županiji ovisi o daljnjim ulaganjima u infrastrukturu tj. prostore i opremu knjižnica, a pogotovo u stručne zaposlenike kojih je nedovoljno u odnosu na aktualne i stalno rastuće potrebe svih sadašnjih i potencijalnih korisnika knjižnica.

Ravnatelj
Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“ Koprivnica
Karlo Galinec, dipl.ecc., v.r.

Voditeljica Županijske matične službe
Ljiljana Vugrinec,
knjižničarska savjetnica, v.r.

⁵ Izvor: <https://www.teb.hr/novosti/2020/prosjecna-mjesecna-isplacena-neto-placa-i-bruto-placa-po-zaposlenome-u-pravnim-osobama-republike-hrvatske-za-2019-nar-nov-br-2420/>